

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 31. јул. 2013. године

Предмет бр. 49/09

Милевка СТАНИШИЋ

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 31. јула 2013. године уз присуство следећих чланова:

г. Марека НОВИЦКОГ, председавајућег
гђе Кристин ЧИНКИН
гђе Франсоаз ТУЛКЕНС

Уз помоћ

г. Андреја АНТОНОВА, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба је уложена пред Комисијом 17. априла 2009. године и уписана је истог дана.
2. Дана 2. децембра 2010. године, Комисија је од жалиоца затражила додатне информације.
3. Дана 28. децембра 2010. године, Комисија је добила додатне информације од жалиоца.
4. Дана 25. јануара 2011. године, Комисија је проследила предмет Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹ како би добила примедбе УНМИК-а на прихватљивост жалбе.

¹Списак скраћеница и акронима коришћених у тексту налази се у приложеном Прилогу.

5. Дана 15. марта 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
6. Дана 13. априла 2011. године, Комисија је прогласила жалбу прихватљивом.
7. Дана 28. априла 2011. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе.
8. Дана 20. маја 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
9. Дана 18. августа 2011. године, Комисија је затражила од СПГС-а да достави копије доступних истражних досијеа који се тичу жалбе. Дана 6. септембра 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
10. Дана 11. јуна 2013. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се објављивање списка у вези са предметима може сматрати коначним.
11. Дана 18. јуна 2013. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

12. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
13. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у коме су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
14. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике –

²Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како је виђено и испричано“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999.) и 2. том (14. јун –31. октобар 1999.); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001.); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001.); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovometomybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004.; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010.); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhchr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу да се безбедно врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову, у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

15. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли, или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага, вратила се на Косово.
16. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
17. Иако постоји спор око бројки, процењује се да се догодило више од 15.000 смрти или нестанака током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се, од октобра 2012. године, 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
18. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
19. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.

20. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи систем правде састојао се од 24 међународних и 341 домаћег судије и тужиоца. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999) констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у то време „добро функционише“ и да је „одржив“.
21. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), биле су одговорне за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Од јуна 2002. године, новоосновани КНЛСМ при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постао је једини орган који је овлашћен да утврђује локацију несталих лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их породици нестале особе. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
22. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
23. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали МоР о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на радње које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ово Одељење правде и полиција УНМИК-а предати су ЕУЛЕКС-у.

Б. Околности везане за нестанак г. Зорана Станишића

24. Жалилац, становница Косова, мајка је г. Зорана Станишића.

25. Жалилац наводи да је њен двадесетогодишњи син отет од стране непознатих особа 22. јуна 1999. године испред своје породичне куће у Словињу, у општини Липљан.
26. Дана 22. јуна 1999. године, г. Зоран Станишић се, заједно са својом сестром, оцем и жалиоцем, одвезао у трактору до куће свог деде која је била опљачкана претходне ноћи, како би узео преостале личне ствари и пољопривредне машине. Жалилац наводи да се, након што је отишао сâм по четврти пут у своју кућу да остави ствари свог деде, г. Зоран Станишић није вратио. Жалилац и остали чланови породице који су га чекали код дедине куће отишли су да га траже. У дворишту породичне куће, пронашли су трактор г. Зорана Станишића са упаљеним мотором, али није било ни трага од г. Зорана Станишића. Г. Зоран Станишић до данас није пронађен.
27. Жалилац наводи да је, заједно са осталим члановима породице, на време обавестила КФОР распоређен у Словињу о нестанку свог сина и да је десет КФОР-ових војника одмах започело потрагу у селу. Међутим, није пронађен ни траг од г. Зорана Станишића. Након што је обавештен главни штаб КФОР-а у Липљану, послато је још војника у потрагу за г. Зораном Станишићем, али без резултата. Жалилац наводи да су селом почеле да круже гласине да је њен син одведен у албанско село Велики Алаш у општини Липљан; међутим, нико није потврдио ову информацију. Жалилац наводи да они нису могли да комуницирају са КФОР-ом на одговарајући начин док нису добили преводиоца.
28. Према наводу жалиоца, дана 24. јуна 1999. године, КФОР је саветовао њу и њену породицу да напусте село из безбедносних разлога па су у пратњи отишли у суседно село. Жалилац наводи да је њен супруг сваког дана одлазио да се распита о новостима код КФОР-а у Словињу, али безуспешно. Тридесет дана након нестанка г. Зорана Станишића, у ту област је распоређен нови тим КФОР-ових војника, који наводно нису били заинтересовани за случај.
29. Дана 19. августа 1999. године, жалилац се са породицом преселила у село Грачаница.
30. Датума који није назначен, нестанак г. Станишића пријављен је УНМИК-у у Приштини и МКЦК-у. МКЦК је отворио захтев за проналажење г. Зорана Станишића 18. децембра 2000. године. Његово име се такође налази у бази података на мрежи коју води КНЛСМ³.

В. Истрага

а) Достављање релевантних списа

31. У овом предмету, Комисија је од УНМИК-а примила истражне документе који су се претходно налазили код УНМИК-овог КНЛСМ-а и ЈНЛ-а.
32. Што се тиче откривања података који се налазе у списима, Комисија подсећа да јој је УНМИК дао истражне списе ради разматрања под обавезом чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен преглед корака које су предузели истражни органи.

³ База података је доступна на адреси: http://intranet/justice/ompf/db/ompf_search_form.asp (прегледано 31. јула 2013).

33. Из документације коју је доставио СПГС чини се да је ЈНЛ полиције УНМИК-а сазнао за нестанак г. Зорана Станишића по први пут 29. јануара 2000. године. Према ЈНЛ-овом Извештају о наставку случаја од 29. јануара 2000. године, информацију је пренео УНМИК-ов полицијски службеник који је живео у Грачаници. У извештају је наведено да су сродници наводно већ дали изјаве КФОР-у и полицији УНМИК-а.
34. Дана 16. фебруара 2000. године, приштински ЈНЛ је послао захтев ЦЈКИ-ју полиције УНМИК-а, УНМИК-овој Граничној полицији и свим УНМИК-овим Регионалним штабовима полиције на Косову како би проверио да ли у њиховој евиденцији има информација о г. Зорану Станишићу. Исти захтев прослеђен је КФОР-у и МКЦК-у.
35. Између 19. фебруара и 19. марта 2000. године, ЈНЛ у Приштини примио је одговоре из приштинског Регионалног полицијског штаба, Регионалних истражних јединица у Приштини, Призрену, Гњилану и Пећи и УНМИК-ове Граничне полиције о томе да њихова претрага евиденције није дала резултате. Датума који није назначен, ЈНЛ је добио потврду од МКЦК-а да је г. Зоран Станишић регистрован као нестало лице.
36. Дана 27. маја 2000. године, службеници ЈНЛ-а отишли су у Грачаницу да прикупе *анте-мортем* податке о г. Зорану Станишићу од његове породице. Том приликом, жалилац и њен супруг обавестили су ЈНЛ да су 26. маја 2000. године добили информацију од непознатог мушкарца да је г. Зоран Станишић затворен са њим у затворском кампу у Каћколу. Потенцијалном сведоку је показана слика г. Зорана Станишића и он је потврдио да су били заједно притворени. У ЈНЛ-овом извештају наводи се да је тај податак забележила гђа Л. Б. која живи у Грачаници.
37. Дана 5. јуна 2000. године, ЈНЛ је затражио од ЦЈКИ-ја полиције УНМИК-а да истражи, а затим се поново јави са информацијама о нестанку г. Зорана Станишића. Дана 3. јула 2000. године, ЦЈКИ је обавестио ЈНЛ да они поседују предметни досије г. Зорана Станишића који је, међутим, неактиван. Службеници ЦЈКИ-ја су изјавили да су такође примили информацију да је г. Зоран Станишић у неком затвору; међутим, они су мислили да је сведок, гђа Л. Б. и раније достављала непоуздане информације полицији. У извештају се закључује да, с обзиром на извор информација, канцеларија ЦЈКИ-ја не може да „губи“ време на истрагу трагова из „тотално непоузданог извора“.
38. Изгледа да се 25. априла 2001. године ЈНЛ састао са жалиоцем како би прикупио додатне *анте-мортем* податке о њеном сину.
39. Дана 22. августа 2001. године, УНМИК-ова цивилна полиција обавила је додатне разговоре са жалиоцем. Том приликом она је доставила име једног другог потенцијалног сведока, г. Л. Г, који живи у Словињу, за кога је веровала да поседује информације о томе где се налази г. Станишић. Жалилац је изјавила да је иста информација достављена финском КФОР-у 1999. године, али да они нису реаговали поводом тога. Жалилац је такође пријавила да јој је мајор ирског КФОР-а стационираног у Липљану јавио да је њен син жив и да се придружио ОВК.
40. Из ЈНЛ-овог извештаја о напретку истраге, датаног на 27. август 2001. године, чини се да је ЈНЛ предузео накнадне активности тако што је од ирског КФОР-а затражио информације о предмету, пошто је тај контингент био распоређен у селу Словиње у тренутку нестанка г. Станишића. У ЈНЛ-овом извештају закључује се да је, према наводима ирског КФОР-а, „могуће да је тело г. Зорана Станишића закопано

у резервоару са пијаћом водом, али да је то мало вероватно пошто је отет близу своје куће“.

41. Дана 9. септембра 2004. године, ЈНЛ је узео изјаву од оца г. Зорана Станишића, који је поновио исту информацију коју је претходно дала жалилац, да г. Л. Г. можда поседује информације о томе где се налази његов син. Изгледа да су ЈНЛ-ови истражитељи отишли у Словиње и Гњилане и покушали да пронађу г. Л. Г. Међутим, њихови покушаји да га пронађу били су неуспешни. Дана 27. септембра 2004. године, ЈНЛ је закључио да предмет треба да остане на чекању пошто није био доступан довољан број информација.
42. Према информацијама које је доставио СПГС, предмет г. Зорана Станишића је још увек на чекању код ЕУЛЕКС-а.

III. ЖАЛБЕ

43. Жалилац се жали на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи нестанак г. Зорана Станишића. У том погледу, Комисија сматра да се она позива на кршење процедуралног проширења члана 2 ЕКЈП.
44. Она се такође жали на душевну бол и патњу наводно проузроковане њој и њеној породици овом ситуацијом. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац ослања на члан 3 ЕКЈП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЈП

45. Комисија сматра да се жалилац позива на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 ЕКЈП, у погледу тога да полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са нестанком г. Зорана Станишића.

1. Опсег разматрања Комисије

46. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог испитивања.
47. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЈП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе пред њом значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака

учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.

48. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања, Конвенцији о правима детета.
49. Према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „ће проучити жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност за било какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
50. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусте који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 47). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
51. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над „жалбама које се односе на наводна кршења људских права до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147-149; ЕСЉП, *Кипар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

52. Жалилац се жали, у суштини, на повреду права у вези са изостанком адекватне кривичне истраге нестанка г. Зорана Станишића. Она такође наводи да није била обавештена о томе да ли је истрага спроведена и какав је био њен исход.
53. СПГЦ прихвата да је у овом предмету УНМИК имао процедуралну обавезу да спроведе ефикасну истрагу нестанка жалиоцевог сина сходно члану 2 ЕКЉП. Оваква обавеза проистиче из чињенице да је г. Станишић нестао у околностима опасним по живот, каква је била безбедносна ситуација у којој су се налазили косовски Срби јуна 1999. године. СПГС такође прихвата да је процедурална обавеза спровођења ефикасне истраге сходно члану 2 ЕКЉП двострука, укључујући обавезу утврђивања судбине и/или локације несталих лица и обавезу спровођења истраге која може довести до идентификације и кажњавања одговорних особа.
54. Међутим, СПГС тврди да при примењивању обавезе из члана 2 ЕКЉП на УНМИК у контексту ситуације на Косову након сукоба, треба узети у обзир потешкоће које су својствене таквим ситуацијама. СПГС тврди да је Европски суд за људска права у предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, поводом истраге у вези са судбином несталих лица у Босни и Херцеговини након рата, одлучио да у једној таквој сложеној ситуацији, конкретно у земљи у првих десет година након рата, обавеза из члана 2 „мора да се протумачи на начин који не намеће немогућ или несразмеран терет надлежним органима“.
55. СПГС тврди да је, у периоду 1999-2008. године, УНМИК био суочен са ситуацијом веома сличном оној у Босни и Херцеговини од 1995. године надаље. Нарочито у погледу обавезе да истражи судбину и/или локацију несталих лица, СПГС наводи да:
- „У сукобима на Косову нестало је на хиљаде људи. УНМИК-ова Канцеларија за нестала лица и судску медицину проценила је број несталих на 5602 у 2002. години. До августа 2008. године, КНЛСМ је пријавио укупно 1938 несталих лица. Процењује се да је најмање 800.000 људи расељено, а на хиљаде убијено. Многе нестале особе су отете или убијене, сахрањене у необележеним гробовима и, у одређеним случајевима, убијене ван Косова, или су њихови посмртни остаци пребачени и сахрањени ван Косова, чиме је додатно отежано њихово проналажење и предаја.
56. СПГС тврди да је УНМИК, у циљу суочавања са једном таквом ситуацијом, 2002. године основао КНЛСМ који је требало да утврди судбину лица чији је нестанак био резултат сукоба и стања након њега. Ово обухвата поступак проналажења гробова, ископавања, ексхумације, обдукције и идентификације људских остатака. СПГС тврди да је активност КНЛСМ-а резултовала враћањем посмртних остатака унесређеним породицима ради достојанствене поновне сахране. Међутим, КНЛСМ се суочио са неколико изазова у спровођењу свог мандата јер је наследио посао који су претходно обављали актери независни од УНМИК-а. СПГС наводи да је прикупљање доказа о ратним злочинима започео Међународни трибунал за бившу Југославију (МКТЈ) 1999. године. У овој почетној фази МКТЈ је користио независне тимове из неколико земаља који нису функционисали по стандардним радним процедурама и нису обезбеђивали систематску евиденцију о ексхумацијама. Током 2000. године, МКТЈ је покренуо велику форензичку операцију са седиштем у Ораховцу у западном Косову, где су сви посмртни остаци испитани,

идентификовани и враћени породицама. МКТЈ је наставио да ради путем својих националних тимова, који су, са изузетком британског форензичког тима који је деловао из Приштине, сада сви били обавезани јасним стандардним радним процедурама. Ова операција која је дала добре резултате, окончана је крајем 2000. године. Од тада је УН наставио „самосталне истраге мањег обима“ преко Јединице за нестала лица Цивилне полиције „тада *ex-officio*, без икакве шире тужилачке стратегије“. У том периоду „прикупљен је велики број неструктурисаних информација“. Штавише, СПГС признаје да

„чак много озбиљнији од недостатка форензичких стандарда био је недостатак пажње поклоњене хуманитарном плану идентификације тела и враћања посмртних остатака њиховим породицама. У усредсређеном напору да покаже да су злочини били систематски и широко распрострањени, МКТЈ и његови бесплатни тимови извршили су обдукције што већег броја тела, при чему је обављена идентификација недовољног броја тела или уопште није обављена. У свом извештају, МКТЈ наводи да је 1999. и 2000. године извршена ексхумација 4019 тела, а мање од половине тог броја је идентификовано; поред тога, нека неидентификована тела ексхумирана 1999. године од стране бесплатних тимова поново су сахрањена на местима која су још увек непозната КНЛСМ-у“.

57. СПГС тврди да без обзира на потешкоће у проналажењу и идентификовању несталих лица у овом контексту, и имајући у виду број решених предмета у вези са несталим лицима, КНЛСМ је значајно допринео утврђивању места и судбине многих лица несталих у сукобима на Косову. Такође, поступак проналажења и идентификовања несталих лица још увек траје код ЕУЛЕКС-а и локалних надлежних органа, чији рад често олакшавају информације садржане у списима УНМИК-овог КНЛСМ-а. Стога СПГС тврди да

„очигледно је да је поступак оснивања система који може ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепен у контексту Косова, а овај принцип се огледа у горенаведеном предмету *Палић*“.

58. У погледу обавезе да спроведе истрагу којом ће моћи да се идентификују и казне одговорни починиоци, СПГС тврди да је од суштинског значаја за спровођење ефикасне истраге професионална, добро обучена полиција са квалитетним ресурсима, али да таква полиција није постојала на Косову 1999. године. Након Резолуције 1244 УН-овог Савета безбедности (из 1999. год.) и повлачења са Косова војних, полицијских и паравојних трупа Савезне Републике Југославије, на Косову након сукоба настао је потпун полицијски вакуум. Нова Косовска полицијска служба морала је да се изгради од нуле, што представља дуг и изазован задатак који још увек траје у оквиру ЕУЛЕКС-овог ангажовања. СПГС тврди да је УНМИК морао да се суочи са сличним изазовима у спровођењу своје извршне улоге која је постепено пребачена са КФОР-а током 1999-2000. године. Као што је наведено у Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину:

„Полиција УНМИК-а морала је да се бави ситуацијом након рата, мртвим телима и опљачканим и спаљеним кућама [...] За полицију УНМИК-а најважније је постало да успостави ред и брзо изгради оквир за пријаву и истрагу злочина. [...] Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, концепт, планирање и спровођење су разрађивани на терену. Са двадесет различитих националности које су доприносиле раду полиције на почетку,

полициским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу.“

59. СПГС тврди да је Полицијска јединица за ратне злочине, укључујући међународну полицију УНМИК-а и домаћу Косовску полицијску службу, основана са циљем да пронађе незаконите гробове, идентификује починиоце и прикупи доказе везане за злочине. Међутим, извршавање мандата полиције било је отежано препрекама попут неопходности прилагођавања међународних полицијских службеника страномј средини, ограниченог искуства домаће полиције, невољности појединаца који поседују важне информације о томе где се налази нестало лице да сарађују са полицијом. СПГС тврди да су:

„Таква ограничења спречавала да институције попут полиције УНМИК-а спроведу све истраге предмета на начин који се, гледано систематски, може приказати, или барем очекивати, у другим државама са боље успостављеним институцијама и без прилива предмета ове природе повезаних са стањем након сукоба.“

60. У погледу истрага које је спровео УНМИК у овом предмету, СПГС тврди да, на основу доступне документације (списа добијених од стране ЕУЛЕКС-ове Јединице за истрагу ратних злочина и ЕУЛЕКС-овог КНЛСМ-а), очигледно је да је полиција УНМИК-а заиста покренула истрагу нестанка г. Станишића 2000. године и да је спровела истражне активности како би пронашла ту несталу особу. На одређеном ступњу истрага је остала на чекању „због недостатка информација или трагова који би омогућили даљу смислену истрагу и дали јој предност у односу на друге предмете“. Стога, СПГС тврди, на основу доступне документације, да је полиција УНМИК-а заиста испоштовала процедуралне захтеве из члана 2 ЕКЈП.

3. Процена Комисије

а) Подношење релевантних списа

61. СПГС примећује да су сви доступни списи који се тичу истраге достављени Комисији.

62. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да поднесе било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да им на руке достави информације без одговарајућег објашњења“ (видети предмет ЕСЈП *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда од 31. маја 2005, § 56).

63. Комисија напомиње да је правилно вођење истражних списа који се тичу кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истраге до њихове предаје, од суштинске важности за наставак таквих истрага те тако може покренути, сâмо по себи, питања сходно члану 2. Комисија такође напомиње да УНМИК није доставио никакво објашњење о томе зашто документација може бити непотпуна, нити о томе који делови могу бити непотпуни.

64. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).

б) *Опита начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*

65. Прво, Комисија сматра да ограничен садржај истражних списа, поготово у светлу СПГС-овог аргумента да, из тог разлога, није могуће утврдити да ли је постојао пропуст УНМИК-а да спроведе ефикасну истрагу у вези са предметом г. Зорана Станишића покреће питања терета доказивања. У том погледу, Комисија се позива на приступ Европског суда за људска права, као и Комитета Уједињених нација за људска права (КЉП) по овом питању. Опште правило је да је на страни која износи предлоге чињеница да их докаже, али ово није строго правило.

66. Ако се следи ово опште правило, у фази утврђивања прихватљивости, подносилац захтева мора да представи чињенице којима подржава наводе о одговорности државе, односно да успостави *prima facie* случај против власти (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Артико против Италије*, бр. 6694/74, пресуда од 13. маја 1980, §§ 29-30, серија А бр. 37; ЕСЉП, *Тоџу против Турске*, бр. 27601/95, пресуда од 31. маја 2005, § 95). Међутим, Европски суд даље сматра да „... када догађаји који су предмет жалбе леже у потпуности, или у већем делу, унутар искључивог знања власти ... може се сматрати да терет доказивања онда лежи на властима у смислу пружања задовољавајућег и убедљивог објашњења“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 51, при §§ 183-184).

67. Европски суд такође наводи да је „... на влади да дефинитивно тврди зашто се предметна документа не могу користити да подрже изјаве које су дали подносиоци захтева или да пружи задовољавајуће и убедљиво објашњење тога како су се предметни догађаји одиграли, а ако то не учини, биће покренуто питање сходно члану 2 и/или члану 3 Конвенције“ (видети ЕСЉП, *Акум и остали против Турске*, бр. 21894/93, пресуда од 24. јуна 2005, § 211, ЕКЉП 2005-II (делови)). Суд додаје да „... ако оне [власти] затим не доставе суштинске документе како би омогућиле Суду да установи чињенице или ако не доставе задовољавајуће и убедљиво објашњење, могу се извући чврсти закључци“ (видети ЕСЉП, *Варнава и остали против Турске* [ВВ], наведен изнад, у § 51, при § 184; видети такође, КЉП, *Бенаниза против Алжира*, Разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, ЦГПП/Ц/99/Д/1588/2007; КЉП, *Башаша против Либијске Аранске Цамахирије*, Разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, ЦГПП/Ц/100/Д/1776/2008).

68. Комисија разуме да се међународна судска пракса развила у контексту у коме је Влада о којој је овде реч можда умешана у суштинске оптужбе, што није случај са УНМИК-ом. Комисија ипак сматра да, пошто се документација налазила под искључивом контролом УНМИК-ових органа, бар до предаје ЕУЛЕКС-у, може да се примени начело да се „чврсти закључци“ могу извући из недостатка документације.

69. Друго, Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). Комитет за људска права Уједињених нација (КЉП) такође наводи да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на

живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност особе), тумачено заједно са члановима 2 (3) (право на ефикасан правни лек) Међународног споразума о грађанским и политичким правима (МСГПП) (видети КЈП, Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЈП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13; видети такође, између осталог, КЈП, *Мухамед Ел Авани против Либијске Арапске Џамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992.) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995.). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције за заштиту свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.

70. Да би се бавила тврдњама жалилаца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЈП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције „да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији“, имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЈП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 105, Извештаји 1998-I; видети такође ЕСЈП, *Јасинкис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти или су непознати (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191)
71. Европски суд за људска права је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 51 изнад у тексту, при § 136).
72. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне жалбе или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310, видети такође ЕСЈП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210).
73. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да „истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 51; при § 191; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза

пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све разумне кораке које могу да предузму да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или одговорна особа или особе ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, при § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, при § 212).

74. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 70, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависи од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазачев. против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105).
75. Посебно у погледу несталих особа које су касније пронађене мртве, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 73 изнад, при §46; у истом смислу, случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 51, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела ... Тиме се само расветљава један аспект судбине несталога лица и генерално остаје обавеза да се објасни нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у § 46; у истом смислу случај *Варнава и остали против Турске*, предмет ЕСЈП [ВВ] наведен изнад, у § 51, при § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у § 64).
76. Што се тиче захтева за јавним надзором, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавне критике може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, најближи сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети случај ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 73 изнад, при §§ 311-314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен у § 72 изнад, при §§ 211-214 и случајеве наведене у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011.).

в) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

77. Комисија је свесна чињенице да је до нестанка г. Зорана Станишића дошло током прве фазе распоређивања УНМИК-а на Косову одмах након оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
78. Са своје стране, СПГС не оспорава чињеницу да је УНМИК имао обавезу да истражи случајеве о којима је овде реч сходно члану 2 ЕКЈП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које се односе на контекст Косова и распоређивање УНМИК-а у првој фази његове мисије биће узете у обзир приликом процене да ли су ове истраге у складу са чланом 2 ЕКЈП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.
79. Комисија сматра да аргументи које је изнео СПГС покрећу два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК, посебно током прве фазе његове мисије.
80. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЈП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
81. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на постконфликтне ситуације, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 73 и случај ЕСЈП, *Јуларих против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011.). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 76, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЈП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЈП у §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; случај ЕСЈП *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 73, при §§ 85-90, 309-320 и 326-330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 72, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаиш против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЈП од 8. децембра 2005, §§ 39-51).
82. Суд је признао да „где наступе смрт [и нестанци] које треба истражити сходно члану 2 у околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи

могу наићи на препреке и конкретна ограничења могу принудно захтевати употребу мање ефикасних истражних мера или могу довести до одлагања истраге“ (видети ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног краљевства*, наведен изнад, при § 164). Суд је ипак закључио да „обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између осталих примера, ЕСЈП, случај *Каја против Турске*, наведен у § 70 изнад, при §§ 86-92; ЕСЈП, случај *Ерги против Турске*, наведен изнад, при §§ 82-85; ЕСЈП [ВВ] *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101-110, ЕКЈП 1999-IV; ЕСЈП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у §§ 215-224; ЕСЈП *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).

83. Слично томе, КЈП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЈП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 69, при § 1; КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, 22. април 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЈП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЈП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
84. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје случајева међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P.P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЈП од 4. децембра 2012, §§ 28-32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсиан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чигаров и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када су полиција и правосудни систем на Косову описани као „добро функционишући“ и „одрживи“ од стране Генералног секретара УН-а (видети § 20 изнад).
85. Као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогућ или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и

контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 73 горе у тексту, *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, од 27. новембра 2007, § 70).

86. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЈП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, Серија А, бр. 145-В). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.

Усаглашеност са чланом 2 у овим предметима

87. У погледу конкретних околности везаних за овај случај, жалилац наводи да је нестанак г. Зорана Станишића на време пријављен КФОР-у, а накнадно УНМИК-у и МКЦК-у. У одсуству конкретне документације по овом питању, Комисија сматра да је УНМИК сазнао за нестанак г. Зорана Станишића најкасније до 29. јануара 2000. године (видети § 33 горе у тексту).

88. У том погледу, Комисија прво разматра питање терета доказивања. На ступњу прихватљивости, Комисија се уверила да наводи жалилаца нису неосновани па је стога прихватила постојање случаја *prima facie*: да је г. Зоран Станишић нестао у околностима опасним по живот и да је УНМИК био упознат са његовим нестанком најкасније 29. јануара 2000. године (видети горе у тексту).

89. Сходно томе, примењујући горенаведене принципе (видети §§ 69-72 горе у тексту), Комисија сматра да је терет доказивања пребачен на оптуженог, тако да је на УНМИК-у да представи Комисији доказ о адекватној истрази као одбрану против навода које је жалилац изнела, а које је Комисија прихватила као прихватљиве. УНМИК није испунио своју обавезу по овом питању, пошто није представио потпун истражни спис нити је на „задовољавајући и убедљив“ начин објаснио свој пропуст да то уради. Комисија ће, у складу с тим, извући закључке из ове ситуације.

90. Комисија напомиње да је, према Годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, најкасније од средине септембра 1999. године цео систем кривичних истрага у региону Приштине био под пуном контролом УНМИК-а. Дакле, одговорност је била на УНМИК-у да обезбеди, прво, да се истрага спроводи експедитивно и ефикасно; друго, да се сав релевантан истражни материјал предаје органу који преузима одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС, видети § 23 изнад) и, треће, да истражни списи могу да се прате и преузимају уколико дође до потребе за тим у било којој каснијој фази.

91. Комисија закључује, на основу ограниченог садржаја истражног списка, да је дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена никаква истрага; УНМИК је намерно одлучио да не представи спис Комисији, упркос својој обавези да сарађује са Комисијом и да јој пружа потребну помоћ укључујући издавање докумената од значаја за жалбе сходно члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 (наведено у § 51

изнад); спис није прописно предат ЕУЛЕКС-у, или УНМИК није преузео спис од лица тренутно задуженог за његово чување.

92. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди истражни спис ради процене од стране Комисије. Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно указује на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.
93. Комисија напомиње да су постојали очигледни недостаци у спровођењу истрага од њиховог почетка, узимајући у обзир да је почетна фаза истраге од изузетне важности. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са својом ограниченом временском надлежношћу (видети § 51), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истрага са чланом 2 ЕКЈП само у периоду после 23. априла 2005. године, разматрајући статус предмета тог датума (ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 73 изнад, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области управљања правдом (видети § 22-23 изнад).
94. Постоје назнаке да је полиција УНМИК-а предузела неке истражне кораке у погледу расветљавања околности везаних за нестанак г. Зорана Станишића, наиме покушала је да пронађе жртву путем контактирања разних УНМИК-ових полицијских станица на територији Косова ради добијања могућих информација и обавила је разговор са мајком и оцем г. Зорана Станишића.
95. У спису се такође истиче да је УНМИК знао за могућег очевица који би могао да му помогне у проналажењу жртве (видети § 36 горе у тексту). Изгледа, међутим, да није начињен никакав покушај да се ступи у контакт са овом особом, на основу тога што је очевидац сматран непоузданим (видети § 37 горе у тексту). Изгледа да није учињен никакав покушај да се провери тачност ове тврдње упркос чињеници да је овај очевидац могао да им помогне у целокупној истрази. Такође, није чак учињен никакав покушај да се посети место где је г. Зоран Станишић наводно држан (видети § 36 горе у тексту).
96. Што се тиче периода у оквиру њене надлежности, Комисија напомиње да ови основни истражни кораци и накнадне активности нису још увек били предузети, као што су проналажење и обављање званичног разговора са било којим могућим очевицима, проналажење и испитивање места на коме је жртва наводно држана и околних места како би се извршила потрага за траговима жртве. Након тог критичног датума и даље је, дакле, постојао пропуст по питању спровођења неопходних истражних радњи, у складу са континуираном обавезом истраге (видети § 75 изнад), чиме је процена целе истраге доведена у временски период под надлежношћу Комисије.
97. Комисија такође сматра да је УНМИК, пошто лица одговорна за злочин нису била пронађена, имао обавезу да користи средства која су му на располагању како би редовно пратио напредак истраге да би био сигуран да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестио сроднике г. Зорана Станишића о било каквим могућим новим траговима у истрази. Међутим, не постоји назнака да је предузето било које наведено испитивање.

98. Очигледан недостатак адекватне реакције од стране полиције УНМИК-а могао је да укаже починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или да нису били вољни да истраже такве кривичне поступке. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније.
99. Комисија стога сматра да, с обзиром на све околности конкретног случаја, изгледа да УНМИК није предузео никакве кораке да разјасни околности везане за нестанак г. Зорана Станишића и да изведе починиоце пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 73 изнад), као што то налаже члан 2 Конвенције.
100. Што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође предвиђа да у свим случајевима жртвин сродник мора да буде укључен у истрагу у мери која је неопходна за очување његовог или њеног легитимног интереса (видети ЕСЈП [ВВ], *Тахсин Акар против Турске*, бр. 26307/95, пресуда од 8. априла 2004, § 226, ЕКЈП 2004-III; ЕСЈП, *Таниш против Турске*, бр. 65899/01, пресуда од 2. августа 2005. године, § 204, ЕКЈП 2005- VIII).
101. У том погледу, у истражном досијеу је назначено да је полиција УНМИК-а била у жалиочевом дому и разговарала са њом у најмање четири наврата како би добила изјаву и додатне анте-мортем податке. Међутим, у досијеу не постоје никакве назнаке да је жалилац уопште обавештена о било каквим корацима које су предузели истражитељи, и заправо било каква комуникација до које је дошло завршила се након септембра 2004. године (видети § 41 горе у тексту). Комисија стога сматра да жалилац није имала приступ истрагама како то налаже члан 2.
102. У светлу мана и недостатака који су горе описани, Комисија закључује да УНМИК није спровео адекватну и ефикасну истрагу нестанка жалиоцевог сина. У складу с тим, постојало је кршење члана 2 ЕКЈП, односно, његовог процедуралног аспекта.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЈП

103. Комисија сматра да се жалилац позива, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, загарантованог чланом 3 ЕКЈП.

1. Опсег разматрања Комисије

104. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЈП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 46-51 горе у тексту).
105. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице „нестао“, већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЈП [ВВ], *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, ЕКЈП, 1999-IV; ЕСЈП [ВВ], *Кинар против Турске*, бр. 25781/94, наведен изнад у § 51, при § 156, ЕКЈП, 2001-IV; ЕСЈП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда

од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 73, при § 74; ЕСЈП, *Алмату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЈП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).

106. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЈП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЈП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, наведен у § 114 горе у тексту, при §§ 147-148).

2. Поднесци страна

107. Жалилац наводи да су недостатак информација и неизвесност у погледу нестанка њеног сина, нарочито због пропуста УНМИК-а да ваљано истражи његов нестанак, проузроковали душевну патњу њој и њеној породици.

108. Што се тиче наводног кршења жалиочевих права из члана 3 ЕКЈП које, по свој прилици, проистиче из УНМИК-ових реакција и ставова у погледу нестанка г. Станишића, када му је исти предочен, СПГС оповргава било какво кршење наводећи да је УНМИК, у више од једног наврата и у различитим интервалима током истраге, контактирао и сарађивао са члановима породице г. Станишића. СПГС такође тврди да је жалилац била укључена у истрагу пошто је, у неколико наврата, доставила информације УНМИК-у и да су многе организације одлазиле код њене породице како би прикупиле информације везане за предмет.

109. Осим тога, СПГС тврди да нема навода у жалби да је УНМИК поступио непримерено када је реаговао на упите жалиоца, или да се УНМИК суочио са жалиоцем заузимајући став какав је неопходан да би се установило кршење члана 3. Стога, СПГС тврди да није дошло до кршења члана 3.

3. Процена Комисије

а) *Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3*

110. Као и члан 2, члан 3 ЕКЈП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЈП, *Талат Тене против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЈП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЈП, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЈП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.

111. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЈП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЈП, *Веласкез Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 69, при § 150).

112. Комисија примећује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЈП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до

идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.

113. КЛЈП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестаници представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЛЈП, Саопштење бр. 107/1981, У. Н. док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мојица против Доминиканске Републике*, КЛЈП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЛЈП, Саопштење бр. 449/1991, У. Н. док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).

114. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЛЈП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЛЈП, *Бајасајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЛЈП, случај *Ерги и остали против Турске*, наведен изнад у § 101, при § 94).

115. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истрази коју воде надлежни органи; одлагање започињања кривичне истраге нестанка; изостанак било какве „смилене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЛЈП, *Ерги и остали против Турске*, наведен изнад у § 104, при § 96; ЕСЛЈП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Још један фактор који утиче на закључак да је дошло до повреде члана 3 ЕКЛЈП је дуготрајан карактер психичке патње сродника жртве нестанка (ЕСЛЈП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013, § 201).

116. КЛЈП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања

од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001), тетке/тече, ујне/ујаке, стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, предмет наведен изнад у § 67, при § 10), унуке (*ibid.*), а чак и рођаке (*Баиаша против Либијске Арапске Цамахирије*, предмет наведен изнад у § 67, при § 7.5). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „без жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 83, при § 11.7).

117. Комисија такође узима у обзир да је Европски суд за људска права утврдио да се његова анализа реакције надлежних органа „не ограничава на било коју одређену манифестацију ставова надлежних органа, изоловане инциденте или процедуралне поступке; напротив, Суд даје општу и дуготрајну процену начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе“ (видети ЕСЈП, *Јановијец и остали против Русије*, бр. 55508/07 и 29520/09, пресуда од 16. априла 2012. године, § 152).

118. У том погледу, став Европског суда је да би закључци сходно процедуралном проширењу члана 2 такође били директно релевантни при разматрању постојања повреде члана 3 (видети ЕСЈП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 109; ЕСЈП, *Гелајевиј против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, § 147).

119. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЈП у погледу нестанка где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЈП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЈП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и УНМИК се не може сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.

120. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЈП,

Товсултанова против Русије, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЈП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).

121. На крају, у вези са питањем терета доказивања, Комисија упућује на оно што је већ изјавила у погледу члана 2 (видети горе у тексту, §§ 68-70).

122. Узимајући у обзир то становиште, Комисија је мишљења да у овој ситуацији може извући јаке закључке из расположивих установљених чињеница релевантних за жалбе које су пред њом.

b) Применљивост члана 3 на контекст Косова

123. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 77-86).

124. Комисија понавља да систем за спровођење закона који добро функционише треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у пост-конфликтним ситуацијама. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а описао систем полиције и правде на Косову до 2003. године као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 20 горе у тексту).

125. Комисија поново напомиње да неће разматрати релевантну праксу или наводне препреке за спровођење ефикасних истрага *in abstracto*, већ само у вези са одређеном применом на жалбе које су пред њом, узимајући у обзир посебне околности случаја.

126. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

c) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

127. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЈП.

128. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалиоца и жртве, јер је жалилац мајка г. Зорана Станишића. Сходно томе, Комисија не сумња да је жалилац заиста трпела озбиљну емоционалну патњу од нестанка свог сина јуна 1999. године. Она је надлежним органима пријавила нестанак чим је могла и дала им је све информације које су јој биле на располагању.

129. Комисија такође напомиње да је жалилац била у контакту са полицијом УНМИК-а у четири наврата након првобитног извештаја поднетог УНМИК-у. Међутим, изгледа да нису биле дате никакве информације у вези са обавештавањем жалиоца о статусу истраге.

130. Комисија такође напомиње да након 2004. године жалилац уопште није контактирана нити од стране полиције УНМИК-а нити од стране тужилаца.

Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може размотрити реакције и ставове УНМИК-а према жалиоцу у целини.

131. Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да достави потпуне истражне документе (§ 62 горе у тексту) или да пружи друго могуће објашњење за изостанак контакта са жалиоцем или информација о кривичној истрази нестанка г. Зорана Станишића, Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност у вези са судбином жалиочевог сина и статусом истраге.

132. Комисија даље напомиње да г. Зоран Станишић још увек није пронађен. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да је жалилац трпела тешку патњу током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили њеном жалбом и због њихове немогућности да сазнају шта се десило њеном сину. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол мајке која мора да живи у неизвесности у вези са судбином свог несталог сина мора бити неподношљив.

133. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је својим поступцима УНМИК допринео болу жалиоца и душевној патњи чиме је дошло до повреде члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

134. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.

135. Комисија напомиње да принудни нестанци и самовољне егзекуције представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. године до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за убиства, отмице и нестанке у околностима опасним по живот. УНМИК-ов пропуст да то учини представља даље озбиљно кршење права жртава и њихових сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

136. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достижно.

137. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 22), одговорност УНМИК-а која се тиче судства на Косову завршила се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео потпуну радну контролу у области владавине права. Дакле, УНМИК више није у позицији да предузима мере које ће имати непосредан утицај на истраге које су и даље на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или домаћим органима. Такође, након проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.

138. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалиоца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, наведен у § 106 изнад, при ; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЉП [ВВ], *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити томе да, уз сва дипломатска средства која су му доступна у односу на ЕУЛЕКС и косовске власти, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за нестанак г. Зорана Станишића и да ће починиоци бити изведени пред лице правде. Жалилац и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;
- Јавно призна, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи нестанак г. Зорана Станишића, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло, и јавно се извини жалиоцу и њеној породици у вези са тим;
- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцу за моралну штету коју је претрпела због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол коју је жалилац претрпела услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;
- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
 - а. ТРАЖИ ОД ЕУЛЕКСА И ДРУГИХ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА НЕСТАНКОМ ЖАЛИОЧЕВОГ СИНА НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
 - б. ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА НЕСТАНКОМ ЖАЛИОЧЕВОГ СИНА, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦУ И ЊЕНОЈ ПОРОДИЦИ;**
 - в. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦУ ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП.**
 - г. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
 - д. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
 - ђ. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦА И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј АНТОНОВ
Извршни службеник

Марек НОВИЦКИ
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

- ЦЈКИ** – Централна јединица за кривичну истрагу
ОП – Одељење правде
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ВВ – Велико веће Европског суда за људска права
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МСГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
МоР – Меморандум о разумевању
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена управа мисије Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина